

MECELLE-İ AHKÂM-I ADLİYYE^(*)

SÛRET-İ HATT-I HÛMAYÛN

Mucibince amel oluna

MUKADDİME

MAKALE-İ ÛLÂ (BİRİNCİ MAKALE)

İlm-i fikhın ta'rif ve taksimi hakkındadır.

Madde 1- İlm-i fikh mesâil-i şer'iyye-i ameliyyeyi bilmektir. (Fıkıh ilmi amelle ilgili şer'i meseleleri bilmektir.)

Fıkhi meseleler ya âhirete ilişkindir ki, bunlar ibadet hükümleridir veyahut dünyaya ilişkindir ki, bunlar da nikah, işlemler ve cezalandırmaya ilişkin kısımlara ayrılır. Şöyle ki; Cenab-ı Hak bu alemin nizamını takdir ettiği vakte kadar devamını irade etmiş olup, bu da insan türünün devamına bağlıdır. İnsan türünün devamı da onların çoğalmalarına, kadın ve erkeklerin evlenmelerine bağlıdır. Bir de, insan cinsinin devamı, kişilerin zürriyetlerinin kesilmemesi ile mümkündür. İnsan, ölçülü mizacı sebebiyle hayatı boyunca gıda, elbise ve mesken gibi insan yapısı şeylere ihtiyaç duyar. Bu dahi fertler arasında yardımlaşma ve bir arada yaşamaya bağlıdır. Kısacası, insan yaradılıştan medenî olduğundan, diğer canlılar gibi tek başına yaşamayıp, medeniyetin gelişmesi için diğer fertlerle yardımlaşmaya ve birlikte yaşamaya muhtaçtır.

Halbuki, her şahıs kendine uygun olan şeyi talep ve zahmetli şeylere de öfkelenişinden, aralarındaki adalet ve işleyişe hâle gelmemesi için gerek evlilik gerekse medenî olmanın gereği olan yardımlaşma ve birliktelik hususunda sağlam şer'i kanunlara ihtiyacı vardır ki, evvelkisi, fikhın nikahlanmalar kısmı, ikincisi ise muameleler kısmıdır ve medenileşmenin bu zemin üzerine sağlam ve sürekli kılınabilmesi için ceza hükümleri düzenlemeleri de gerekli olup, bu da fikhın cezalara ilişkin kısmıdır.

İş bu muamelat kısmının çok karşılaşılan konuları muteber fıkıh kitaplarından toplanarak kitaplara, kitaplar bablara, baplar fasıllara ayrılmak üzere bu Mecellenin yazılmasına başlanmıştır. İşte yargılamalarda, kendisi ile amel olunacak (yürürlükteki) fer'i

---

* Mecelle'nin orijinal metni için bkz.: Ali Hikmet BERKİ, "Açıklamalı MECELLE", MECELLE'nin ilk 100 Maddesi usule ilişkin olup, başka herhangi bir kanun metninde olmayacak şekilde muhatabını usul yönünden hazırlar.

MECELLE'nin işbu ilk 100 maddesi tarafımdan ilk defa sadeleştirilerek "Tanzimat'tan Günümüze Islah, Resepsiyon ve Uyum Çalışmalarının Tahlili" adlı Tebliğimizin Ek'inde yer almaktadır.

<http://www.muharrembalci.com/yayinlar/tebligler/52.pdf>

meseleler aşağıda olduğu gibi, bablar ve fasıllarda zikrolunacak meselelerdir. Ancak fâkihlerin meseleleri derinlemesine tahkik ve tetkik edenleri, fikhî meseleleri genel kurallara bağlamışlardır ki, her bir kural, bir çok meseleyi ihtiva eden fikh kitaplarında herkesin bildiği örnek problemler şeklinde, bu meselelerin ispatı için delil kabul edilir.

İlk önce, bu kaidelerin yavaş yavaş anlaşılması, meselelere alişmaya imkan verir ve meselelerin zihinlerde yerleşmesine vesile olur. Bundan dolayı esasa girmeden önce 99 fikh kaidesi aşağıda ikinci makale başlığı altında vazedilmiştir. Her ne kadar bunlardan bazısı tek tek alındığında bazı istisnaları bulunur ise de, bu kaideler bir başka kaideyi tahsis ve takyit ettiklerinden, tamamının bütünlüklerine ve genelliklerine hanel gelmez.

MAKALE-İ SÂNİYE (İKİNCİ MAKALE)

Fıkıhla ilgili kaidelerin açıklaması

Madde 2-Bir işten maksat ne ise hüküm ona göredir.

Yani bir işten amaç ne ise, gerekli olan hüküm de o amaca yöneliktir.

Madde 3- Akitlerde i'tibar makaasıt¹ ve ma'niyyedir, elfaz ve meb'aniye değildir. (Akitlerde önemli olan şey, maksat ve anlamdır, kelimeler ve sözün yapısı değildir.)

Binaen-alâ zalik “bey’ bil-vefa”da rehin hkm cereyan eder. (Bundan dolayı, kararlaştırılan müddet içinde satılanı geri almak şartıyla yapılan “bey’ bil-vefa” satış akdinde rehin hkm cereyan eder.)(*)

Madde 4- şek ile yakn zâil olmaz. (şüphe ile, kesin (gerçek) bilgi ortadan kalkmaz.)

Madde 5- Bir şeyin bulunduğu hal üzere kalması asıldır.

Madde 6- Kadm², kıdemi üzere terk olunur. (ncesi bilinmeyen şey, bulunduğu hal üzere bırakılır.)

Madde 7- Zarar kadm olmaz. (Zararın bir başlangıcı olmalıdır.)

Madde 8 – Berâet-i zimmet asıldır. (Asıl olan, üzerinde bir hak olmamaktır, susuzluktur.)

Bundan dolayı bir kimse birinin malını yok eder de zararın miktarında anlaşamazlarsa, zarar verenin sözü esas alınır, mal sahibi iddia ettiği zararı ispat zorundadır.

Madde 9- Sıfat-ı ârızada asıl olan ademdir. (Sonradan oluşan vasıflarda, asıl olan o halin yokluğudur.)

---

¹ Osmanlıca kelime ve kavramların anlamları için bkz.: Mustafa Nihat ZN, “Osmanlıca Türkçe Sözlük”, 8. Baskı)

* Madde hükümlerinden sonra gelen parantez içindeki ifadeler, madde metinlerinin tarafımızdan sadeleştirilmiş halidir. Açık olan hükümler sadeleştirilmemiştir.

Madde metinlerinden sonra gelen açıklamalar, orijinal metinden sadeleştirilerek yapılmıştır.

² Mecelle’de geçen İslâm Hukuku kavramları için bkz.: Ömer Nasuhi BİLMEN, “Hukukı İslâmiyye ve İstilahatı Fikhiyye KAMUSU”

Meselâ, mudarebe şirketinde (bir taraftan sermaye diğer taraftan emek olmak üzere kurulan şirketlerde) kâr olup olmadığı ihtilafli ise, kârın yokluğu asıl olduğuna binaen, şirkette sermayeyi kullananın sözü asıl olup, sermaye sahibi, kâr olduğunu ispata zorunludur.

Madde 10- Bir zamanda sabit olan şey'in hilafına delil olmadıkça bakaasıyla hükmolunur. (Beli bir zamanda kesin olan bir konunun, aksine delil olmadıkça devamlılığına hükmedilir.)

Bundan dolayı, bir zamanda bir şeyin bir kimsenin mülkü olduğu sabit olsa, mülkiyeti gideren bir hal olmadıkça mülkiyetin devamına hükmedilir.

Madde 11- Bir emr-i hâdisin akreb-i evkatına izâfeti asıldır. (Yeni meydana gelen bir işin kendisine en yakın zamandaki şeyle bağı asıldır.)

Yani, yeni meydana gelen bir işin sebebi ve oluş zamanı ihtilafli ise, daha önceki zamana bağlılığı ispat olunmadıkça, en yakın zamanda meydana geldiği kabul edilir.

Madde 12- Kelâmda asl olan ma'nay-ı hakikîdir. (Sözde asıl olan, akla yakın anlamıdır.)

Madde 13- Tasrih mukaabelesinde delâlete itibar yoktur. (Karşılıklı açıklamalarda (Kabullerde) delillere itibar edilmez.)

Madde 14- Mevrid-i nasda içtihadı mesağ yokdur. (Hakkında ayet ve hadisten kesin delil bulunan hususlarda içtihadı izin yoktur.)

Madde 15- Alâ-hilâf-il-kıyas sabit olan şey sâire makis-ün-aleyh olmaz. (Kıyasa konu olamayacağı ve kaideye aykırılığı kesin olan şey, kendisine kıyas yapılabilen olmaz.)

Madde 16- İctihat ile içtihat nakz olunmaz.

Madde-17- Meşakkat teysiri celb eder. (Güçlükler, kolaylığı getirir.)

Yani herhangi bir güçlük, kolaylaştırma sebebi olur ve dolayısıyla güçlükle karşılaşıldığında genişlik ve fırsat gösterilmek gerekir.

Ödünç verme, havale ve kısıtlama gibi pek çok fıkıh kaidesi bu esasa ilişkindir ve fakihlerin şer'i hükümlerde gösterdikleri ruhsatlar (izinler) ve hafifletmeler, kolaylaştırmalar hep bu kaideden çıkartılmıştır.

Madde 18- Bir iş zik oldukta müttesi olur. (Sıkıntılı işin sonucu ferahlatıcı olur.)

Yani bir işte zorluk görülünce ruhsat ve fırsat verilir.

Madde 19- Zarar ve mukabele-bizzarar yoktur. (Zarar verme ve zarara zararla karşılık verme kabul edilemez.)

Madde 20- Zarar izâle olunur. (Zararın mutlaka giderilmesi gerekir.)

Madde 21- Zaruretler, memnu olan şeyleri mübah kılar. (Zaruretler yasaklanan şeyleri mubah kılar.)

Madde 22- Zaruretler kendi miktarlarınca takdir olunur. (Zaruretler, kendi derecelerine göre ölçülürler)

Madde 23- Bir özür için caiz olan şey ol özrün zevâliyle bâtlı olur. (Bir özür nedeniyle izin verilen şey, o özrün kalkmasıyla ile hükümsüz olur.)

Madde 24- Mâni zail oldukça memnu avdet eder. (Engel ortadan kalkınca yasak yeniden uygulanmaya başlar.)

Madde 25- Bir zarar kendi misli ile izale olunamaz. (Bir zarar, aynı miktardaki karşılığı ile giderilemez.)

Madde 26- Zarar-ı âmmı def için zarar-ı has ihtiyar olunur. (Genel zararı gidermek için özel bir zarar giderme şekli tercih olunur)

Cahil doktoru men etmek bu gerekçeden doğar.

Madde 27- Zarar-ı eşed zarar-ı ehaf ile izâle olunur. (Ağır zarar en az zararlarla giderilir.)

Madde 28- İki fesad teâruz ettikde ehaffi irtikâb ile a'zammın çaresine bakılır. (İki kötülük çatıştığında daha hafif karşılıkla büyük suçun zararından kurtulmaya çalışılır.)

Madde 29- Ehven-i şerreyn ihtiyar olunur. (İki kötülükten en az zararlı olanı tercih edilir.)

Madde 30- Def'i mefâsid celb-i menâfi'den evlâdır. (Fesadı ortadan kaldırmak, yararı gözetmekten daha önceliklidir.)

Madde 31- Zarar bi-kader-il imkân def olunur. (Zarar imkan dahilinde giderilir.)

Madde 32- Hâcet umumî olsun hususî olsun zaruret menzilesine tenzil olunur. (İhtiyaç genel olsun, özel olsun zaruret derecesine indirilir.)

Satıcı bedeli geri verdiğinde alıcının da malı geri vermesinin caiz görülmesi (bey-bil vefa akdi) bu kabildendir ki, Buhara ahalisinde borçlanmalar arttığında, görülen ihtiyaç üzere bu muamele yürürlüğe konmuştur.

Madde 33- İztırar gayrin hakkını ibtâl etmez. (Çaresizlik, başkasının hakkını hükümsüz bırakmaz.)

Bundan dolayı bir adam aç kalıp da birinin ekmeğini yese, daha sonra kıymetini vermesi gerekir.

Madde 34- Alması memnu (yasak) olan şeyin istenmesi dahi memnudur.

Madde 35- İşlenmesi memnu olan şeyin istenmesi dahi memnu olur.

Madde 36- Âdet muhakkemdir. (Âdet, hakemdir, —hukuk kaynağıdır—.)

Yani şer'i hükmü ispat için örf ve adet hakem kılınır. Gerek genel gerekse özel olsun.

Madde 37- Nâs'ın isti'mali bir huccettir ki anıla amel vacib olur. (İnsanların adetleri kullanması onun delil olduğu anlamınadır ki, bu da adetle amel etmeyi vacip kılar, yani herkesin hareket ettiği gibi hareket edilmelidir.)

Madde 38- Âdeten mümteni olan şey hakikaten mümteni gibidir. (Kaçınılması adet olan şey, gerçekten kaçınılması gerekli gibidir.)

Madde 39- Ezmanın tagayyürü ile âhkâmın tagayyürü inkâr olunamaz. (Zamanın değişmesi ile hükümlerin de değişeceği inkar edilemez.)

Madde 40- Âdetin delâletiyle ma'na-yi hakikî terk olunur. (Bir şeyden çıkarılan anlam, adetteki hükmüne uyularak terk edilebilir.)

Madde 41- Âdet ancak muttarid yahut gaalib oldukta mu'teber olur. (Adet, istikrarlı ve tercihe şayan bir uygulaması var ise geçerli kabul edilir.)

Madde 42- İ'tibar gaalib-i şâyiadır, nadire değildir. (Yaygınlığı kabul edilmiş olan adete itibar edilir, ender bulunana değil.)

Madde 43- Örfen ma'ruf olan şey şart kılınmış gibidir. (Herkesin örf olarak şeriata uygun gördüğü şey, bağlayıcı olarak kabul edilir.)

Madde 44- Beynet-tüccar ma'ruf olan şey, beyinlerinde meşrut gibidir. (Tüccarlar arasında geçerli olan örf, onların aralarındaki meselelerde bağlayıcı kuraldır.)

Madde 45- Örf ile ta'yin nass ile ta'yin gibidir. (Örfe göre hükmetmek, kesin hukuk kuralı ile hükmetmektir.)

Madde 46- Mâni ve muktazi tearuz ettikte mâni takdim olunur. (Engel ve gereklilik çatıştığında (bir edimin ifasında engel/özür bulunduğu), öncelikle engelin ortadan kaldırılması gerekir.)

Bundan dolayı, bir adam borçlusu elinde zayi olan malını başkasına satamaz.

Madde 47- Vücuuda bir şeye tabi olan hükümde dahi ona tabidir. (Bir şeyin ayrılmaz parçası, hükümde de ona bağlıdır.)

Bundan dolayı bir gebe hayvan satıldığında karnındaki yavrusu dahi onunla birlikte satılmış olur.

Madde 48- Tâbi olan şeye ayrıca hüküm verilemez.

Meselâ bir hayvanın karnındaki yavrusu ayrıca satılamaz.

Madde 49- Bir şeye malik olan kimse ol şeyin zaruriyyatından olan şeye dahi malik olur.

Meselâ, bir gayrimenkulü satın alan kimse, ona ulaştırılan yola dahi malik olur.

Madde 50- Asıl sâkıt oldukda, fer'i dahi sâkıt olur. (Asıl yürürlükten kalktığında (hükümsüz kaldığında) fer'i de hükümsüz olur.)

Madde 51- Sakıt olan şey avdet etmez. (Yürürlükten kalkan şey tekrar hüküm ifade etmez.)

Yani giden geri gelmez.

Madde 52- Bir şey bâtil oldukta anın zımındaki şey dahi bâtil olur. (Bir şeyin aslı batıl sayıldığında, onun içerdiği anlam de batıl sayılır.)

Madde 53- Ashın ifası kabil olmadığı halde bedeli ifa olunur.

Madde 54- Bizzat tecviz olunmayan şey bitteba tecviz olunabilir. (Kendisi caiz görülmeyen şey, başka bir şeye tabi olmak suretiyle caiz olabilir.)

Meselâ, müşteri satın aldığı şeyi teslim almak için satıcıyı vekil tayin etse caiz olmaz. Ancak, satın aldığı zahireyi ölçüp koymak için satıcıya çuval verip, satıcı da zahireyi çuvala koyarsa, dolaylı olarak ve alıcıya tabi olarak —alıcıyı temsilen— mal teslim alınmış olur.

Madde 55- İbtidaen tecviz olunmayan şey bakaaen tecviz olunabilir. (Başlangıçta cevaz verilmeyen şey devamlı caiz hale gelebilir.)

Meselâ, müşterek mülkiyetteki payı hibe etmek geçerli değildir. Fakat, hibe edilen müşterek mülkiyetteki paya o payı hak etmiş birisi çıkıp da el koysa, hibe batıl olmayıp, bu hisse üzerinde müşterek mülkiyet hakkından yararlanır.

Madde 56- Baka ibtidadan esheldir. (Bulunulan halde kalmak, başlamaktan kolaydır.)

Madde 57- Teberru ancak kabz ile tamam olur. (Bağış ancak teslim alma ile tamamlanır.)

Meselâ, bir adam birine bir şey hibe etse, teslim almadan evvel hibe tamam olmaz.

Madde 58- Raiyye yani tebe'a üzerine tasarruf maslahata menuttur. (Vatandaş üzerine tasarruf maslahata göredir.)

Madde 59- Velâyet-i hassa velâyet-i âmmeden akvâdır. (Özel velayet genel velayetten daha kuvvetlidir.)

Meselâ, bir vakfın idaresi kendisine verilmiş olan kimsenin velayeti bir kadı'nın velayetinden daha kuvvetlidir.

Madde 60- Kelâmın i'mali ihmalinden evlâdır. (Sözün yorumlanması, terk edilmesinden daha iyidir.)

Yani, bir sözün yorumu mümkün ise, o söz anlamsız sayılmamalıdır.

Madde 61- Ma'nay-ı hakikî müteazzir oldukça mecaza gidilir. (Gerçek anlamı bulmak güç olursa mecaza —benzer anlamlarını bulmaya— gidilir.)

Madde 62- Bir kelâmın i'mali mümkün olmaz ise ihmal olunur. (Bir sözün yorumu mümkün olmazsa terk edilir.)

Yani, bir sözün gerçek veya mecazi anlamda bir yorumu mümkün olmaz ise anlamsız sayılarak terk edilir.)

Madde 63- Mütecezzi olmayan bir şeyin ba'zısını zikretmek küllünü zikr gibidir. (Parçalara ayrılmamış bir şeyin bir kısmını zikretmek bütünü zikretmek gibidir.)

Madde 64- Mutlak ıtlaki üzere geçerli olur. Eğer nassan yahut delâleten takyid delili bulunmaz ise. (Herhangi bir kayda bağlı olmayan, bulunduğu hal üzere geçerli olur. Eğer lafzı ile veya delaleti ile kesinlik ifade etmez ise.)

Madde 65- Hâzırdaki vasıf lâğv ve gaibdeki vasıf mu'teberdir. (Görünenin vasfını söylemek hüküm ifade etmez, fakat huzurda olmayanın vasfı hüküm ifade eder.)

Meselâ, satıcı, bir alış veriş yerinde hazır olan bir kır atı satacaksa, ‘şu yağız atı şu kadar bin kuruşa sattım’ dese bu satış geçerli olup, **yağız tabiri lüzumsuzdur**. Fakat, meydana olmayan bir atı ‘yağız’ diye satsa, vasıf geçerli olmakla birlikte satış akti kurulmuş olmaz.

Madde 66- Sual cevapda îade olunmuş addolunur.

Yani, kabul edilen bir soru da ne sorulmuş ise, cevap veren ona cevap vermiş sayılır.

Madde 67- Sâkit’e bir söz isnad olunmaz. Lâkin ma’rız-ı hâcette sükût beyanımdadır. (Sessiz kalana bir söz isnad edilmez. Ancak, ihtiyacını söylemesi gereken yerde susması sükût (kabul) ettiği anlamına gelir.)

Yani, sessiz kalan kimseye şu sözü söylemiş oldu denilemez, ancak söyleyecek yerde susması ikrar ve beyan kabul edilir.

Madde 68- Bir şeyin umûr-u bâtında delili ol şeyin makamına kâim olur. (Bir şeyin özündeki gizli-açık delili, o şeyin kendisi yerine geçer.)

Yani, gerçeği hakkında bilgi sahibi olunması zor olan şey hakkında karar verirken, o şeyin görünen delilleri ile hükmolunur.

Madde 69- Mükâtebe muhataba gibidir. (Yazışma, karşılıklı konuşma gibidir.)

Madde 70- Dilsizin işaret-i ma’hudesi lisan ile beyan gibidir. (Dilsizin bilinen işaretlerle ifade etmesi, dil ile ifade etmiş anlamındadır.)

Madde 71- Tercümanın kavli her hususta kabul olunur.

Madde 72- Hatası zâhir olan zanna i’tibar yoktur. (Hatası belli olan zanna itibar olunmaz.)

Madde 73- Senede müstenid olan ihtimal ile hüccet yoktur. (İhtimalli bir durum senede dayansa bile delil olmaz.)

Meselâ, bir kimse mirasçılardan birine şu kadar kuruş borcu olduğunu ikrar ettiği takdirde, eğer ölüm hastalığında ise diğer mirasçı tasdik etmedikçe bu ikrar delil değildir. Zira diğer mirasçılardan mal kaçırma ihtimali ölüm hastalığında olmasına dayanmaktadır. Fakat sıhhatli iken yaptığı ikrarı geçerli olur ve bu halde olan ihtimal soyut bir vehim olduğundan ikrarın delil olmasına mani değildir.

Madde 74- Tevehhüme i’tibar yoktur. (Evhamlanmaya —yok olanı var zannederek korkuya kapılmaya— itibar edilmez.)

Madde 75- Bürhan ile sabit olan şey iyânen sâbit gibidir. (Kat’i delil ile sabit olan şey, açık ve kesin kabul edilir.)

Madde 76- Beyyine müdda’i için ve yemin münkir üzerinedir. (Delil göstererek ispat iddia eden üzerine, yemin inkar eden üzerinedir.)

Madde 77- Beyyine hilâf-ı zâhiri isbat için ve yemin aslı ibka içindir. (Delil, gözle görünenin zıddını ispat için, yemin için aslını korumak içindir.)

Madde 78- Beyyine hüccet-i müteaddiyye ve ikrar hüccet-i kaasıradır. (Delil dava ilgili herkesi, ikrar ise ikrar edeni bağlar.)

Madde 79- Kişi ikrarıyla muaheze olunur. (Kişi ikrarı ile tenkid edilir, sorumlu tutulur.)

Madde 80- Tenâkuz ile hüccet kalmaz, lâkin mütenâkızın aleyhine olan hükme hâlel gelmez. (Çelişki delilin delil olma vasfını ortadan kaldırır, ancak ortaya çıkan çelişkiye düşen aleyhine verilmiş hükme hâlel gelmez.)

Meselâ, şahitler şahitliklerini geri alarak çelişkiye düştüklerinde şahitlikleri delil olmaz, ancak kadı, evvelki şahitlikleri üzerine hükmetmiş ise bu hüküm dahi bozulmayıp, hükmedilen şeyi şahitlerin tazmin etmesi gerekir.

Madde 81- Asıl sabit olmadığı halde fer'in sabit olduğu vardır.

Meselâ, bir kimse filanın filana şu kadar borcu vardır, ben dahi ona kefilim dese ve asilin inkarı üzerine alacaklı iddia etse, söz konusu borcu kefilin ödemesi gerekir.

Madde 82- Şartın sübutu indinde ana muallâk olan şeyin, sübutu lazım olur. (Şartın kesin —kabul edilebilir— olması için şarta bağlı olan konunun sabit/belli olması gerekir.)

Madde 83- Bi-kaderil-imbân şarta müracat olunmak lâzım gelir. (Mümkün olduğu kadar şarta riayet etmek gerekir.)

Madde 84- Va'dler suret-i-tâlik-ı iktisab ile lâzım olur. (Vaadler, bedelini ödemeyi üzerine alma şeklinde yapılır.)

Meselâ, 'sen bu malı filan adama sat, eğer akçesini vermez ise ben veririm' dese ve malı alan akçeyi vermese bu vaadi veren kimsenin akçeyi vermesi lazım gelir.

Madde 85- Bir şeyin nef'i zamânı mukaabelesindedir. (Bir şeyin faydası, karşılığının ödenmesindedir.)

Yani bir şey telef olduğu taktirde kim hasar verdi ise hasarı onun ödemesi gerekli olup, o kimsenin hasarı karşılama zorunluğu, hasar gören şeyden yararlanması karşılığındadır.

Meselâ, ayıplı hayvanı geri verme hakkı bulunan alıcının bu hayvanı kullanmasından dolayı satıcıya ücret ödemesi gerekmez. Zira hayvan iadedden önce telef olsaydı hasarı müşteriye ait olacaktı.

Madde 86- Ücret ile zamân müctemi olmaz. (Ücret ile kefalet birleşmez.)

Madde 87- Mazarrat menfaat mukaabelesindedir. (Zararlar, menfaat karşılığındadır.)

Yani, bir şeyin menfaatine nail olan o şeyin zararına da katlanır.

Madde 88- Külfet nimete, nimet külfete göredir.

Madde 89- Bir fiilin hükmü fâiline muzaf kılınır ve mücbir olmadıkça âmirine muzaf kılınmaz. (Bir fiilin hükmü, fiili işleyene bağlı kılınır, zorunlu olmadıkça amirine bağlı kılınmaz.)

Madde 90- Mübâşir ya'ni bizzat fail ile mütesebbib müctemi oldukta hüküm ol fâile muzaf kılınır. (Bir işe başlayan, yani bizzat fail ile fiile sebep olan içtima ettiklerinde hüküm, o faile bağlı kılınır.)

Meselâ, birinin umumi yolda kazmış olduğu kuyuya, diğeri, birinin hayvanını atarak telef ederse tazminatı ödemesi gerekli olup, kuyuyu kazan kimse tazminat ödemekle yükümlü değildir.)

Madde 91- Cevâz-ı şer'i zamâna münafi olur. (Şeriatın cevaz verdiği hususta tazminat söz konusu olmaz.)

Meselâ, bir adamın mülkünde kazmış olduğu kuyuya birinin hayvanı düşüp telef olsa tazminat ödemesi gerekmez.

Madde 92- Mübaşir müteammid olmasa da zâmin olur. (Bir işi yapan kasten yapmasa dahi tazminat yükümlülüğü vardır.)

Madde 93- Mütesebbib müteammid olmadıkça zâmin olmaz. (Bir işe sebep olanın kastı yoksa, tazminat yükümlülüğü yoktur.)

Madde 94- Hayvanatın kendiliğinden olarak cinayet ve mazarratı hederdir.

Madde 95- Gayrın mülkünde tasarrufla emretmek bâtıldır.

Madde 96- Bir kimsenin mülkünde anın izni olmaksızın âhar bir kimsenin tasarruf etmesi câiz değildir.